

Sivistysvaliokunnan mietintö 13/1996 vp

Hallituksen esitys laiksi eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista

Eduskunta on 8 päivänä lokakuuta 1996 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen 158/1996 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylijohtaja Rauno Anttila ja hallitusneuvos Riitta Kaivosoja opetusministeriöstä, taidesihteeri Esa Rantanen ja pääsihteeri Esko Vesikansa Taiteen keskustoimikunnasta, lakimies Tuula Hämäläinen Valtion taidemuseosta ja puheenjohtaja Kari Jylhä Suomen Taiteilijaseura ry:stä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista. Ehdotuksen mukaan kuvataiteen tekijöille voitaisiin jakaa vuosittain niin sanottuja näyttökorvausapurahoja valtion talousarvioon otetuista varoista sen johdosta, että heidän tekemään, julkisessa omistuksessa olevia teoksia voidaan näyttää julkisesti. Ehdotettava apurahajärjestelmä vastaisi yleisiltä perusteiltaan ja tavoitteiltaan nykyistä kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastokorvausapurahajärjestelmää. Sen tarkoituksena olisi edistää luovan työn edellytyksiä laajalla kuvataiteen alueella. Apurahoja voitaisiin myöntää kuvataiteen tekijöille, kuten taidemaalareille, kuvanveistäjille, taidegraafikoille, valokuvataiteilijoille sekä taideteollisuuden alaan kuuluvien teosten tekijöille. Tekijöillä ei olisi lakiin perustuvaa oikeutta korvauksen saamiseen, vaan apurahat jaettaisiin hakemuksesta. Vuosittain jaettavien apurahojen kokonaismäärä päätettäisiin vuosittain valtion talousarviossa. Apurahojen jakamisesta päättäisi opetusministeriön asettama lautakunta. Esitys liittyy valtion vuoden 1997 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1997.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Käsitellessään vuonna 1993 valtioneuvoston kulttuuripoliittista selontekoa sivistysvaliokunta kiirehti toimenpiteitä taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämiseksi. Eduskunnan hyväksymien kannanottojen perusteella taiteilijoiden sosioekonomista asemaa selvitti ns. TAISTO-toimikunta, jonka ehdotuksiin esitys pohjautuu. Toimikunta totesi mm., että julkinen tuki, lähinnä apurahojen muodossa, on merkittävä tukimuoto, sillä alalla ei ole taidelaitoksia, jotka tarjoaisivat vakinaisia työpaikkoja. Toimikunta kiinnitti huomiota myös nuorten taiteilijoiden puutteelliseen apurahoitukseen.

Käsitellessään taiteen julkista tukea toimikunta piti keskeisinä ongelmina tukijärjestelmän puutteellisuutta ja tuen epätasaista jakautumista. Toimikunta totesi kuvataiteilijoiden olevan maamme taiteilijaryhmistä kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa. Erityisesti kuvataiteen tekijöiden taloudellinen asema on heikentynyt kuluvalle vuosikymmenellä. Toimikunnan monet ehdotukset kohdistuivatkin kuvataiteilijoiden aseman parantamiseen. Erityisesti todettiin, että Suomessa ei ole kuvataiteilijoita, valokuvaajia ja taideteollisuuden tekijöitä koskevaa näyttökorvausjärjestelmää.

Valiokunta pitää lakiehdotusta erittäin myönteisenä ja jopa kulttuuripoliittisesti merkittävänä. Ehdotus toteuttaa osaltaan tavoitetta luoda jatkuvat edellytykset suomalaisen kulttuurin turvaamiseksi ja uudistamiseksi.

Kuvataiteella on nyky-yhteiskunnassa tärkeä rooli. Kuvataiteen piirissä toimii myös uudentyyppisen taiteen edustajia, mediataiteilijoita, videotaiteilijoita jne. Kuvataiteen keinoja käyttävät myös valokuvataiteilijat, tietokoneavusteisen musiikin tekijät sekä taideteollisuuden ja taidekäsityön edustajat. Valiokunta pitää tärkeänä,

että tätä lakia sovellettaessa kuvataiteet käsitetään edellä todetun mukaisesti riittävän laajalaisesti.

Vaikka taiteen hyötyä kansalaisille ei voida mitata pelkästään taloudellisilla mittareilla, pitää valiokunta tärkeänä, että pyritään mahdollisuuksien mukaan antamaan taiteelliselle luovuudelle sen merkitystä vastaava yhteiskunnan tuki. Ehdotus parantaa merkittävästi koko laajan kuvataiteilijajoukon työskentelyedellytyksiä. Apurahajärjestelmä antaa mahdollisuuden myös parantaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ja myös nuorten taiteilijoiden perustoimeentuloa. Maamme suhteellisen pienillä taidemarkkinoilla ei ole mahdollista, että laaja taiteilijakunta kokonaisuudessaan saa kohtuullisen toimeentulon ilman julkista tukea. Taloudelliset suhdanteet vaikuttavat myös erityisen herkästi kuvataiteen asemaan ja taiteen myynnissä tapahtuneet vaihtelut ovat suorassa yhteydessä taiteilijoiden toimeentuloon. Tämän osoittavat selvästi myös tehdyt selvitykset. Sen vuoksi valiokunta pitää välttämättömänä, että pyritään lisäämään näyttökorvauksiin osoitettavia määrärahoja.

Valiokunta edellyttää, että näyttökorvausjärjestelmää kehitetään edelleen taiteilijoiden toimeentulon turvaamiseksi.

Helsingissä 15 päivänä marraskuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kirsti Ala-Harja /kok, varapuheenjohtaja Jukka Gustafsson /sd ja jäsenet Tapio Karjalainen /sd, Ossi Korteniemi /kesk, Jaakko Laakso /vas, Annika

Asiantuntijakuulemisen yhteydessä on kiinnitetty huomiota myös siihen, että kysymystä tiettyjen tutkimukseen ja taidekasvatukselliseen toimintaan liittyvien käyttömuotojen sekä kuvataiteen tietovarantojen muodostamisen turvaamisesta ei ole ratkaistu. Valiokunta kiirehtii ratkaisujen tekemistä informaatioyhteiskunnan vaatimien tietovarantojen luomisen turvaamiseksi.

Yksityiskohtaiset kannanotot

4 §: Valiokunta on tehnyt pykälään sanallisen täsmennyksen.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin muuttamattomana paitsi 4 § näin kuuluvana:

4 §

Kuvataiteen tekijöille vuosittain tämän lain mukaisina apurahoina jaettavien varojen yhteismäärä päätetään kunakin vuonna valtion talousarviossa.

Lapintie /vas, Markku Markkula /kok, Arja Ojala /sd, Kalevi Olin /sd, Päivi Räsänen /skl, Säte Tahvanainen /sd, Hannu Takkula /kesk, Irja Tuonen /kok, Anu Vehviläinen /kesk ja Ulla-Maj Wideroos /r sekä varajäsen Liisa Hyssälä /kesk.